

שָׁבָא עַל אִמּוֹ בְּחִלוּם, יִצְפָּה לְבִינָה, שְׁפָתוֹב (מִשְׁלִי ב) כִּי אִם לְבִינָה תִקְרָא. כָּאֵן יֵשׁ לְהַתְּבוּנָן, אִם מִשּׁוּם שֶׁהִיא אִם - יָפָה, וְהִיא לֹא לְכַתֵּב כֶּף: שְׁמִי שְׂרוּאָה אִמּוֹ בְּחִלוּם, יִזְכֶּה לְבִינָה. אָבֵל מִי שָׁבָא עַל אִמּוֹ לְמָה?

אֲלֵא סוּד עֲלִיּוֹן הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהַתְּהַפֵּךְ וְעֵלָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה. בֵּן הִיָּה בְּתַחֲלָה, בֵּינָן שְׁעֵלָה לְמַעְלָה, מִתְּהַפֵּךְ הָאֵילָן, וְנַעֲשֶׂה הוּא מְעוֹלָם עֲלִיּוֹן, וְשׁוֹלֵט עֲלֵיהָ וְזוֹכֵה לְבִינָה.

בְּתַחֲלָה כִּשְׁעוֹלָה אָדָם לִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה, מָה פְּתוּב? (תְּהִלִּים ב) ה' אָמַר אֵלֶי בְּנֵי אֶתָּה אֲנִי הַיּוֹם יִלְדְּתִיךָ. אִזּוֹ הוּא לְמַטָּה מִמֶּנָּה. בֵּינָן שְׁעֵלָה אֵלֶיהָ, הָרִי הוּא מִן הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהָרִי הַתְּעֵלָה לְדִרְגַת יוֹסֵף, וְזֶה (דָּא) זוֹכֵה לְבִינָה.

אֲרֵי כֶּף הַכְּלִי הַזֶּה בְּתַחֲלָה הוּא הִיָּה בְּדִרְגַת יוֹסֵף, בְּעַל הָאֵילָן הַתְּחַתּוֹן, עוֹמֵד בְּרִצּוֹנוֹ וְשׁוֹלֵט עֲלָיו, שֶׁהָרִי כָּל נִקְבָה בְּדַמוֹת הַנִּקְבָה הָעֵץ הַתְּחַתּוֹן עוֹמֵד. בֵּינָן שֶׁהוּא לֹא רִצָּה לַעֲמֹד בְּאוֹתָהּ דְרָגָה שֶׁל יוֹסֵף וְלֹא הִתְקַיֵּם לְשִׁמּוֹשׁ בָּהּ וְלַהֲתַרְבוֹת בְּעוֹלָם וְלַעֲשׂוֹת תּוֹלְדוֹת, אִזּוֹ יוֹרֵד לְמַטָּה, וְהִיא נַעֲשִׂית אִמּוֹ. וְאוֹתוֹ הַגּוֹאֵל יוֹרֵשׁ אֶת יְרֵשֶׁת יוֹסֵף, שֶׁהִיא הוּא בְּרֵאשׁוֹנָה וְהוּא יוֹרֵד לְמַטָּה.

בֵּינָן שֶׁיּוֹרֵד לְמַטָּה, אִזּוֹ הִתְקַיֵּם בּוֹ, ה' אָמַר אֵלֶי בְּנֵי אֶתָּה אֲנִי הַיּוֹם יִלְדְּתִיךָ. הַתְּהַפֵּךְ הָאֵילָן. מָה שֶׁהִיא תַחְתּוֹן וְהוּא שְׁלֵט עֲלָיו, חוֹזֵר וְשֵׁלֵט הָאֵילָן הַהוּא עֲלָיו, וְהוּא יוֹרֵד לְמַטָּה. בֵּינָן שֶׁהוּא יוֹרֵד לְמַטָּה, אוֹתוֹ שֶׁיּוֹרֵשׁ יְרֵשֶׁת מְקוֹם יוֹסֵף, אָבִיו נִקְרָא, אָבִיו יִהְיֶה וְדָאִי, וְהַכֵּל בָּא עַל תְּקוּנָה וְדָאִי כְּרֵאשׁוֹנָה.

דְּתַנּוּ, מָאֵן דְּאִתִּי עַל אִמִּיהָ בְּחִלְמָא, יִצְפָּה לְבִינָה. דְּכַתִּיב, (מִשְׁלִי ב) כִּי אִם לְבִינָה תִקְרָא, הֲכָא אִית לְאַסְתְּפִלָּא, אִי בְּגִין דְּאִיהִי אִם יְאוּת, וְהוּא לִיָּה לְמַכְתֵּב הָכִי, דְּמָאֵן דְּחִמָּא אִמִּיהָ בְּחִלְמָא, יִזְכִּי לְבִינָה. אָבֵל מָאֵן דְּאִתִּי עַל אִמִּיהָ אִמָּי.

אֲלֵא רְזָא עֲלָאָה אִיהוּ, בְּגִין דְּאֶתְהַפֵּךְ וְסָלִיק מִתְּתָא לְעֵילָא. בְּרָא הוּא בְּקַדְמִיתָא, בֵּינָן דְּסָלִיק לְעֵילָא, אֶתְהַפֵּךְ אֵילָנָא, וְאֶתְעַבִּיד אִיהוּ מְעַלְמָא עֲלָאָה, וְשְׁלִיט עֲלָהּ, וְזָכִי לְבִינָה.

בְּקַדְמִיתָא כִּד סָלִיק אֵינִשׁ לְתַלְיִסְר שְׁנִין, מָה פְּתִיב, (תְּהִלִּים ב) יי' אָמַר אֵלֶי בְּנֵי אֶתָּה אֲנִי הַיּוֹם יִלְדְּתִיךָ, כְּדִין אִיהוּ לְתַתָּא מִינָהּ. בֵּינָן דְּסָלִיק עֲלָהּ, הָאִי אִיהוּ מְעַלְמָא עֲלָאָה. דְּהָא אֶסְתַּלַּק בְּדִרְגָא דְיוֹסֵף, וְדָא (ס"א וְדָא) זָכִי לְבִינָה. אוּרְךָ הָכִי הָאִי מְאָנָא, בְּקַדְמִיתָא אִיהוּ הוּא בְּדִרְגָא דְיוֹסֵף, בְּעַל אֵילָנָא תַתָּאָה, קִיִּימָא בְּרַעוּתִיהָ, וְשְׁלִיט עֲלֵיהָ, דְּהָא כָּל נִוְקָבָא, בְּדִיוֹקָנָא דְנוֹקָבָא אֵילָנָא תַתָּאָה קִיִּימָא. בֵּינָן דְּאִיהוּ לָא בְּעָא לְקִיִּימָא בְּהוּא דְרָגָא דְיוֹסֵף, וְלֹא אֶתְקִיִּים לְשִׁמּוֹשׁ בִּיהָ, וְלֹא־אֶפְשָׁא בְּעַלְמָא, וְלִמְעַבְד תּוֹלְדִין, כְּדִין נַחֲתִית לְתַתָּא, וְאֶתְעַבִּידִת אִיהִי אִמִּיהָ. וְהוּא פְּרוּקָא, יְרִית יְרוּתָא דְיוֹסֵף, דְּהוּא הוּא בְּקַדְמִיתָא וְאִיהוּ נַחֲתִית לְתַתָּא.

בֵּינָן דְּנַחֲתִית לְתַתָּא, כְּדִין אֶתְקִיִּים בִּיהָ, יי' אָמַר אֵלֶי בְּנֵי אֶתָּה אֲנִי הַיּוֹם יִלְדְּתִיךָ. אֶתְהַפֵּךְ אֵילָנָא, מָה דְּהוּא תַחֲתוּתִיהָ וְאִיהוּ שְׁלִיט עֲלֵיהָ, אֶתְהַדְר וְשְׁלִיט הַהוּא אֵילָנָא עֲלֵיהָ, וְאִיהוּ נַחֲתִית לְתַתָּא. בֵּינָן דְּאִיהוּ נַחֲתִית לְתַתָּא, הַהוּא דְּיְרִית יְרוּתָא אֶתְר דְיוֹסֵף, אָבִוי אֶקְרִי, אָבִוי הוּי וְדָאִי, כִּלָּא אִיהוּ עַל תְּקוּנָה וְדָאִי כְּדָקָא יְאוּת.